

N:o 16.

Ank. till Riksd. Kansli den 28 Febr. 1876, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 3,
beträffande Herr A. Bergströms motion, N:o 108, om för-
ordnande af censorer att öfvervara civila embetsexamina
och juris kandidatexamen vid universiteten.*

I motion (N:o 108), ingifven till Andra Kammaren, har Herr *A. Bergström* hemställt,

“att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna, att representanter af embetsverken skola i egenskap af censorer öfvervara ej mindre de egentliga civila embetsexamina, som vid universiteten afläggas, utan äfven juris kandidatexamen.“

Motionären har tagit till utgångspunkt för motiven till sitt yrkande de under den 13 Mars 1874 i nåder förordnade komiterades den 12 påföljande Oktober afgifna förslag till förnyade statuter för universiteten i Upsala och Lund jemte underdånigt betänkande med motiv. Bemälde komiterade hafva, såsom motionären erinrar, i sammanhang med frågan om förändrade bestämmelser rörande akademiska lärdomsgrader och fakultetsexamina, jemväl gjort underdånig framställning om ändring af de i Kongl. förordningen den 9 Oktober 1863 utfärdade, ännu gällande stadganden angående embetsexamina vid universiteten. Resultatet af den utredning, komiterade åstadkommit rörande behovet af förändrade bestämmelser angående nämnda embetsexamina, har blifvit det, att de ansett sig böra angående vilkoren för kompetens till statens juridiska och administrativt civila tjenster uttala den allmänna grundsats, att

för inträde i Hofrätterna och för anställning vid domare- och andra rent juridiska befattningar måtte föreskrifvas aflagd juris kandidatexamen, för kompetens till andra högre civila befattningar antingen nyss nämnda examen eller en s. k. lägre juridisk examen (omfattande pröfning i juridisk encyklopedi, statsrätt, civilrätt, kriminalrätt, processrätt och administrativrätt) jemte sådan filosofie kandidatexamen, som medför befogenhet att undergå filosofie licentiatexamen inför den humanistiska sektionen, samt till sådana lägre tjänster, som jemväl tillhöra dem, till hvilka för närvarande fordras examen till Kongl. Maj:ts kansli, antingen någotdera af förut nämnda två kompetensvilkor eller den lägre juridiska examen ensam.

Sättet för inrättande och ordnande af dessa examina har motionären funnit i allmänhet tillfredsställande. Men i den af komiterade härutinnan föreslagna ordning saknar motionären ett viktigt led.

Intill tiden för begynnande tillämpning af föreskrifterna i Kongl. kungörelsen den 12 Maj 1865, angående förändrade vilkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar, hölls vid embetsverken särskildt kunskapsprof med dem, hvilka, efter aflagd akademisk embetsexamen, sökte inträde i statens tjänst på den juridiska eller civila embetsmannabanan. Dessa kunskapsprof hade vid sitt upphörande nedsjunkit till en tom formalitet. Under en annan tidsenligare och mera lifskraftig form synes emellertid motionären vilja återkalla skyldigheten för embetsverken att deltaga i pröfningen af deras kunskaper, hvilka från universitetets undervisning vilja som civile embetsmän inträda i det praktiska lifvet. Denna skyldighet skall, enligt hans förmenande, lämpligen, åtminstone tills vidare och såsom en öfvergång till de civila embetsexaminas öfverflyttning från universiteten till embetsverken sjelfva, kunna fullgöras derigenom, att, på sätt äfven i vissa andra länder eger rum, representeranter af embetsverken förordnas att i egenskap af censorer öfvervara de civila embetsexamina äfvensom juris kandidatexamina vid universitetet.

Genom en censorsinstitution af ofvan berörda art skulle den praktiska embetsmannafarenheten blifva satt i tillfälle att döma om halten af den vetenskapliga underbyggnad och graden af den mogenhet för inträde i embetsmannavärfvets arbete, som universitetet förmår meddela dem, hvilka begagna akademisk undervisning i och för utbildning till civile embetsmän och domare. Derigenom skulle följaktligen uppstå ett förhållande af vexelverkan mellan universitetet och embetsmannaverlden, hvilket komme att å ena sidan gifva den praktiske embetsmannen anledning att följa gången af de juridiska studiernas utveckling vid universitetet, å andra sidan erinra den akademiska undervisaren om arten och beskaffenheten af den vetenskapliga grundläggning, som är närmast afsedd att vara underlag för den praktiska tillämpningen. Då motionären synes med sitt förslag vilja främja ett sådant förhållande, finner Utskottet för

sin del den förevarande motionens allmänna syfte vara all uppmärksamhet värdt. Då emellertid juris kandidatexamen, såsom den första leden i den rad af *högre* vetenskapliga prof, hvilka berättiga till erhållande af akademisk lärodomsgrad, ej synes tariffva inverkan af det öfvervakande, som afser den praktiska tillämpningen i embetsmannavärf, utan snarare, om så skall vara, af det öfvervakande, som afser den rent teoretiska tillämpningen i och för uppgiften att föra vetenskapen framåt, torde ett censorligt öfvervakande af nämnda examen icke vara för det ändamål och med de medel, motionären angifver, af behovet påkalladt. Om denna examen redan för närvarande gifver kompetens till juridiska och högre civila befattningar i statens tjenst, synes ett sådant förhållande ega rum på grund af den obestriddigen större mognad för praktisk tillämpning, som högre vetenskapliga insigter medföra, under förutsättning af begåfning i öfrigt eller inneburna lämpor för praktiska värf. Giltigheten af denna grundsats är af gammalt erkänd. Ty äfven på den tid, då embetsverken särskildt pröfvade dem, som från universitetet och efter aflagd embetsexamen sökte anställning i embetsverken, var den som aflagt juris utriusque kandidat- eller licentiatexamen från sådan särskild pröfning befriad. Så vidt sålunda en juris kandidatexamen måste på grund af den högre vetenskapliga mognad, han förutsätter, anses redan i sig innebära nödiga garantier och icke erfordra något särskildt eller annat öfvervakande än det, som består i denna pröfnings egenskap af offentlig för en hvar tillgänglig examen, samt i den omvårdnad och tillsyn, vederbörande akademiska styrelse har att egna universitetets verksamhet, kan Utskottet för sin del ej anse från embetsverken förordnade censorers närvaro vid denna examen vara af något erkännansvärdt behof påkallad. Om åter närvaron af censorer vid embetsexamina kan anses vara erforderlig, torde valet af sådana censorer ej böra inskränkas ensamt till medlemmar af embetsverken utan kunna sträcka sig i allmänhet till män med praktisk embetsmannaserfarenhet.

Såsom ofvan blifvit nämndt, utgår motionären vid förordande af det förslag, han framställt, från komiterades för afgifvande af förslag till förändrade universitets-statuter yttrande af den 12 Oktober 1874 rörande erforderlig ändring af gällande stadganden angående embetsexamina. Hvad komiterade sålunda yttrat har, efter hvad motionären antager, ännu icke varit föremål för Kongl. Maj:ts nådiga pröfning. Att det så icke ens kunnat vara, anser Utskottet desto sannolikare, som det icke ingick i komiterades uppdrag att öfver denna fråga afgifva bestämdt förslag. Af Kongl. Maj:ts nådiga bref "till Kanslersembetet för universiteten i Upsala och Lund angående i fråga satta ändringar i stadgandena rörande embetsexamina" den 7 November 1873 synes nemligen den slutsats kunna dragas, att Kongl. Maj:t förbehållit sig att i annan ordning företaga frågan om dessa stadgandens ändring. Följande utdrag

drag ur nämnda nådiga bref torde derom lemna bevis: "enär frågorna om ändring ej mindre i gällande föreskrifter rörande juris kandidatexamen samt examina för inträde i rättegångsverken och vårt kansli än ock i nu stadgade vilkor för anställning i juridiska och administrativt civila embeten i statens tjenst synas erfordra en närmare utredning, (hafva) vi anbefalt chefen för vårt Ecklesiastikdepartement att, efter samråd med för sådant ändamål tillkallade sakkunnige män och sedan nödiga upplysningar i öfrigt blifvit inhemtade, å nyo underställa dessa frågor vår nådiga pröfning och afgörande". Något samråd med för ändamålet tillkallade sakkunnige män rörande de angelägenheter, som beröras i det nämnda Kongl. brefvet af den 7 November 1873, har veterligen ännu icke egt rum; och förr än den utredning af frågan, som erfordras, blifvit efter tillkallande af desse sakkunnige män behörigen verkställd, torde någon pröfning å Kongl. Maj:ts sida af ärendet i dess helhet icke vara att förvänta. Enär emellertid hela frågan om juridiska och civila embets-examina, deri inbegripen äfven frågan om vilkoren för anställning i juridiska och administrativt civila embeten i statens tjenst, sannolikt med det snaraste, sedan förnyade nådiga statuter för universiteten blifvit under den 10 Januari detta år utfärdade och nu promulgerade, kommer att blifva föremål för nådig utredning samt vederbörlig pröfning och slutligt afgörande, och enär nu gällande föreskrifter angående embetsexamina med all visshet komma att undergå förändring, synes frågan om den af motionären föreslagna nya institutionen vid dessa examina lämpligen kunna tagas i öfvervägande i sammanhang med frågans behandling i hennes helhet.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt hemställer Utskottet,

att Riksdagen måtte på det sätt bifalla förevarande motion, att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan derom, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med frågan om förändrade föreskrifter angående de civila embets-examina, som vid universitetet afläggas, taga i nådigt öfvervägande, huruvida ej personer med praktisk embetsmannaserfarenhet borde förordnas att i egenskap af censorer öfvervara de juridiska och administrativt civila embetsexamina vid universiteten.

Stockholm den 28 Februari 1876.

På Utskottets vägnar:

A. Adlersparre.

Rättelse

uti Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 15):

Sid. 5, rad. 5 och följ. uppfir. står:

att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det sådana föreskrifter meddelas, att den lön, som utgår till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor och hvartill statsbidrag erhålles, bestämmes motsvara en undervisningstid af åtta kalendermånader; och att den församling, som ålägger dylik lärare, eller lärarinna, längre årlig undervisningstid, skall kännas skyldig ersätta för den utsträckta tjenstgöringen med så stort belopp, som motsvarar den dem lagligen tillkommande lön, fördelad på åtta kalendermånader.

läs:

att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det sådana föreskrifter meddelas, att den lön, som utgår till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor samt biträdande lärare eller lärarinnor i folkskolan och hvartill statsbidrag erhålles, bestämmes motsvara en undervisningstid af åtta kalendermånader; och att den församling, som ålägger dylik lärare eller lärarinna, längre årlig undervisningstid, skall kännas skyldig ersätta för den utsträckta tjenstgöringen med så stort belopp, som motsvarar den dem lagligen tillkommande lön, fördelad på åtta kalendermånader.